

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Vår kris eller *den andres* krig?

- en analys av diskursen kring motståndsgrupper i Afghanistan.

Matilda Elmqvist

C-uppsats i historia HT 2023

Handledare: Lars Hermansson

05-02-2024

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	3
1.2 Metod och material.....	4
1.2.1 Diskursanalys som teori och metod.....	4
1.2.2 Svenska Dagbladet och artiklarna.....	5
1.3 Avgränsning.....	6
1.4 Teoretiska och metodiska utgångspunkter.....	7
1.4.1 Den andre.....	7
1.4.2 Orientalism enligt Staszak.....	8
1.4.3 Orientalism enligt Said.....	9
1.5 Tidigare forskningsläge.....	10
1.5.1 Creutz Kämppi.....	10
1.5.2 Sharma & Naresh.....	12
1.5.3 Khalid.....	14
2. Bakgrund.....	17
2.1 Afghanistan innan 1950.....	17
2.2 Moderniseringen, Sovjet och PDPA.....	18
2.3 Mujahedin och talibanrörelsen.....	19
2.4 ISAF och Sverige.....	20
3. Analys.....	22
3.1 Artiklar från perioden 1981 - 1991.....	22
3.2 Artiklar från perioden 2001 - 2011.....	27
3.3 Diskussion.....	32
4. Resultatdiskussion.....	37
4.1 Sammanfattning.....	37
5 Käll- och litteraturförteckning.....	38
5.1 Källor.....	38
5.2 Litteratur.....	38
5.3 Digitalt material.....	39

1. Inledning

Vår omvärld är präglad av konflikter. I Sverige har vi varit relativt skonade från stora krig. Inga moderna konflikter har utspelat sig på svensk mark och inga svenska medborgare har i modern tid tvingats fly från krigs hals över huvud, i varje fall inte i vårt land. En önskan och förhoppning är att det samma gällde alla länder i vår samtid, men så är inte fallet.

Upprustningen är ett faktum. Det säkerhetsläge Sverige befinner sig i går att likna med det som rådde innan Sovjetunionens förfall. Detta gör att förståelsen kring varandra och vår gemensamma historia aldrig varit viktigare. Denna uppsats ämnar att undersöka ett händelseförlopp inte allt för långt bak i tiden; nämligen konflikten i Afghanistan. Afghanistans geografiska placering har orsakat att landet utgjort en skärningspunkt mellan öst och väst. Området har genom historien varit föremål för höga ambitioner. Både hos europeiska kolonialmakter och ryska imperialister, och stridigheter i Afghanistan har pågått i århundraden. Olika parter har deltagit, fiende och allierade har skiftat gång på gång. Från kapprustningen mellan Sovjetunionen och USA under mitten av 1900-talet, till George W. Bushs *War on Terror* i början av 2000-talet, har Afghanistan varit föremål för debatt. Sveriges närvaro i landet började med den svenska insatsen ISAF och Nato i tidiga 2002, men konflikten i landet hade redan noga följts av svenska medier sedan en lång tid tillbaka. Syftet med uppsatsen är att undersöka den svenska uppfattningen kring Afghanistans motståndsrörelser, och hur den ändrats. Uppsatsen ämnar att synliggöra diskursiva mönster vilka i sin tur skapar olika uppfattningar kring Afghanistan, dess invånare, och även den utländska närvaron i landet.

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att undersöka hur diskursen kring motståndsrörelser i Afghanistan ändrats i svensk media sedan början av 80-talet. Nedslag i artiklar ur en svensk dagstidning från perioden 1979 - 1989 samt perioden 2001 - 2011 kommer att utgöra källmaterialet.

Frågeställningen lyder därmed följande;

Framställs Afghanistans motståndsrörelser olika i Svenska Dagbladet mellan perioden 1979 - 1989 och 2001 - 2011?

1.2 Metod och material

Källmaterialet i uppsatsen kommer att utgöras av artiklar från Svenska Dagbladet. Artiklarna är skrivna under sovjetisk- och NATO:s närvaro i landet. I frågan om metodval har boken *Diskursanalys som teori och metod* av Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips valts ut. Här redogörs bland annat *diskursteori* vilket kommer vara centralt för arbetet.¹

1.2.1 Diskursanalys som teori och metod

Diskursanalys består av olika tvärvetenskapliga och multidisciplinära ansatser. Dess användningsområde omfattar en rad undersökningar i olika sociala områden.² Det finns en idé kring hur språket följer vissa mönster när vi agerar i olika sociala domäner.

Diskursanalysens funktion är att analysera dessa samband.³ Diskursanalysens relevans till problemformuleringen i detta arbete kan kopplas till *gruppbildning*. En grupp konstrueras genom att särskilda identitetsmöjligheter framhävs, samtidigt som andra ignoreras.

Författarna använder Storbritannien efter andra världskriget som exempel, och hur landets vita befolkning konstruerade *den andre* hos icke-vita briter. Gruppen "svarta" konstruerades. Dessa människor identifierade sig inte nödvändigtvis som svarta, utan snarare efter nationalitet eller härkomst, jamaicaner, pakistanier och så vidare. Men genom att vita briter konstruerade en norm av vithet blev denna multikulturella grupp *den andre*, utan att de hade en gemensam nämnare utöver att inte tillhöra vithetsnormen. Författarna fortsätter att beskriva att genom dessa kategoriseringar döljs väsentliga skillnader inom gruppen, *den andre* och diskursen fungerar endast genom att utesluta alternativa tolkningar.⁴

Vid diskursiva gruppbildningar ignoreras skillnader inom både den dominerande gruppen och gruppen som utgör *den andre*. Genom att ignorera dessa, hämmas andra eventuella gruppbildningar inom de redan befintliga grupperna.⁵

I arbetet kommer retoriken kring de olika motståndsrörelserna analyseras. Jørgensen och Phillips hävdar att med hjälp av vårt språk skapar vi representationer av verkligheten.⁶ I uppsatsen kommer dessa representationer (diskurser) kring grupperna i Afghanistan att synliggöras.

¹ Jørgensen, Phillips. *Diskursanalys som teori och metod*. 1999.

² Jørgensen, Phillips. 1999. s 7.

³ Ibid. s 52

⁴ Jørgensen, Phillips. 1999. s 52.

⁵ Ibid. s 52.

⁶ ibid. s 15.

1.2.2 Svenska Dagbladet och artiklarna

Enligt Nationalencyklopedin är Svenska Dagbladet en obunden moderat morgontidning, som utges dagligen. Svenska Dagbladet (förkortat SvD) grundades 1884. Under början av 1900-talet formades sakta SvD:s politiskt konservativa hållning, men med stort intresse för sociala reformer. Under 1970-talet blev tidningens politiska hållning friare och manifesterade beteckningen "obunden moderat".⁷

Nedan följer en beskrivning av SvD:s artiklar som använts i uppsatsen;

Första artikeln som ska analyseras heter *Jag skall döda dem tills de dödar mig...*,⁸ skriven av Lena Poolma och utgiven den 27/12, 1981. Artikeln täcker ett halvt uppslag i tidningen och är skriven av journalisten efter ett besök i Kunarprovinsen. Artikelns karaktär är ett beskrivande reportage, med inslag av intervjuer av både lokalbefolkning och mujahedingerillan.

Andra artikeln att beskrivas är *Gerillan tågade in i Kabul*,⁹ skriven av Ingvar Oja och Eva Lindgren, utgiven den 26/04, 1992. Artikeln täcker en tredjedel av tidningssidan och utgör en stor del av tidningens överrubrik "Utrikes". Artikelns karaktär är en blandning av nyhetsrapportering och reportage. I artikelns början beskrivs endast politiska- och militära nyheter. I andra halvan av artikeln intervjuas en grupp mujahedinsoldater av en journalist på plats. Här sker intervjuer och det görs beskrivningar av gerillan.

Den tredje artikeln heter *Fruktan för nya blodbad/Delat Afghanistan nästa hot mot landet*.¹⁰ Den är skriven av Åsmund Willersrud och B. Kage Carlson, och utgiven 14/05, 1988. Artikeln beskriver sovjets uttåg från Afghanistan, det är främst ett beskrivande reportage men också nyhetsrapportering kring uttåget. Även denna artikel täcker en tredjedel av sidan och återfinns under överrubriken "Utrikes special".

Den fjärde utvalda artikeln heter *Amerika ska utplånas*.¹¹ Den är skriven av Bitte Hammargren och utgiven 16/11, 2001. I början av artikeln beskrivs en intervju gjord av BBC. Här intervjuas en högt uppsatt talibanledare, Mohammad Omar. Beskrivningen av intervjun

⁷ Nationalencyklopedin.

⁸ Poolma, L. 1981.

⁹ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

¹⁰ Willersrud, Å. & Kage Carlson, B. 14/05 - 1988.

¹¹ Hammargren, B. 2001.

följs sedan av nyhetsrapportering kring politiska- och militära händelser. Artikeln fyller ett halvt tidningsuppslag.

Den femte artikeln att beskrivas heter *Folkhjärte leder motståndet*.¹² Den är skriven av Jan Blomgren och gavs ut den 09/07, 2006. Här beskrivs en före detta framgångsrik mujahedinkrigare, Jalaluddin Haqqani, leda de moderna talibanerna. Artikeln går närmast att beskriva som ett reportage och ett personporträtt. Den täcker ungefär en tredjedel av sidan.

Den sjätte och sista artikeln heter *Nyitalibaner styr med nattbrev och internet*,¹³ skriven av Torbjörn Pettersson. Utgiven 13/02, 2010. Detta är ett reportage som täcker ett halvt tidningsuppslag och beskriver talibanernas moderniseringsprocess. Det finns inslag av politisk- och militär nyhetsrapportering, men artikelns främsta syfte är att framförallt beskriva talibanrörelsens tekniska utveckling.

1.3 Avgränsning

Uppsatsen har avgränsats vid att undersöka artiklar från Svenska Dagbladet. Motiveringen till att valet föll på nämnda dagstidning är endast baserat på att Svenska Dagbladet flitigt rapporterat kring konflikterna i Afghanistan. Rapporteringen intensifierades särskilt under Sveriges deltagande i ISAF.

Valet av artiklar gjordes baserat på längd och ungefärligt år de skrevs samt att alla utvalda artiklar var tvungna att behandla motståndsrörelsen. Tre artiklar ur varje period har valts ut för att analyseras närmare, de tre äldsta är kopplade till Sovjetunionens invasion under 80-talet. De yngre är kopplade till perioden efter 2001, vilket i folkmun är känt som *The war on terror* (svenska; kriget mot terrorismen), det vill säga USA:s invasion, samt NATO:s närvaro i landet. Två av artiklarna är skrivna i början av respektive period, två i mitten och två i slutet. Anledningen till att endast sex artiklar valts ut är arbetets storlek. För att uppsatsen ska rymmas inom ramen för en C-uppsats kunde inte mer material analyseras. För att ge en djupare förståelse kring hur motståndsrörelsen framställts under perioden kan fler artiklar användas, samt fler nyhetsmedier.

¹² Blomgren, J. 2006.

¹³ Pettersson, T. 2010.

1.4 Teoretiska och metodiska utgångspunkter

I denna uppsats kommer en rad olika texter att redogöras då de anses vara relevanta för uppsatsens problemställning. En artikel av Jean-Francois Staszak, *Other/otherness*, publicerad i samlingen *International Encyclopedia of Human Geography* 2008, kommer att redogöras här. Den rör diskussionen kring utanförskap och utformandet av en kategorisering vilket används till att skapa identitet.¹⁴ Den anses vara viktig för arbetet. Boken *Orientalism* av Edward Said har valts ut för att ge en djupare förståelse kring den kategorisering som rör Orienten och därmed Afghanistan.¹⁵

1.4.1 Den andre

I artikeln *Other/otherness* av Jean-Francois Staszak beskrivs teorin kring diskursen och fenomenet *den andre*. The other eller otherness (översatt till svenska *den andre* eller direkt; annanhet) beskrivs av Staszak som ett resultat av en diskursiv process där en dominerande grupp konstruerar andra grupper som verktyg för att ge identitet åt den egna. Genom betonade skillnader mellan dessa grupper, konstruerade av den dominerande, skapas en tydlig identitet i vi:et, och *den andre*. Dessa stigmatiserade skillnader kan både vara verkliga och påhittade, men uppfyller samma syfte; ett verktyg för att skapa identitet samt motiv för potentiell diskriminering.¹⁶

Skapandet av den andre består av att applicera en princip som möjliggör en klassificering av individer i två olika hierarkiska grupper; vi och dem. Dem-gruppen existerar endast som grupp på grund av vi-gruppen. Vi-gruppen har en identitet som skiljer sig från alla andra. Alla andra grupper hör till *den andre* oavsett skillnader sinsemellan. Utan *den andre* saknar den egna gruppen identitet. De olika maktrelationerna mellan grupperna är centrala för konstruktionen av *den andre*. Endast den dominanta gruppen har makten upphöja den egna identiteten och samtidigt nedvärdera den andres. Dominerade dem-grupper blir *den andre* för att de utgör subjekten i den dominerande gruppens kategorier och därmed blir de oförmögna att föreskriva sina egna normer.¹⁷

I och med förmågan att kunna jämföra uppkommer fenomenet. Denna förmåga innehar alla grupper. Däremot ligger makten (och därmed skapandet) hos de grupper som har politiska, sociala och ekonomiska medel att påtvinga dess kategorier.¹⁸

¹⁴ Staszak. *Other/otherness*, 2008. s. 2.

¹⁵ Edward W. Said. *Orientalism*. 1978.

¹⁶ Staszak, 2008. s 2.

¹⁷ Ibid. s 2.

¹⁸ Staszak, 2008. s 3.

Vissa konstruktioner tillhör specifika samhällen genom historien, samtidigt som vissa är universella. Ett exempel på en kategorisering som är universell är de biologiska könen, man eller kvinna. Alla samhällen därefter skapar en identitet av *vi:et* och sedan *den andre* med hjälp av dess egna olika kategorier. Däremot, ett samhälle som enligt Staszak står ut i mängden är västvärlden. Den första anledningen är att i väst är identiteten och *den andre* baserad på binär logik. Med detta menar han att i västvärlden finns olika identitetsbyggande motsatsförhållanden skapats, såsom troende/icke-troende, man/djur, heterosexuell/homosexuell, vuxen/barn, frisk/sjuk och så vidare. I dessa motsatsförhållanden finns det ett alternativ som är kulturellt tillskrivet positivt, och ett negativt.¹⁹ Den andra anledningen Staszak nämner som utmärker västvärlden är dess koloniala makt och historia. I och med kolonialismen exporterades västvärldens starka kategorisering av identitet. Genom att kolonialisera importerades även den europeiska uppfattningen om identitet, genom religion, utbildning och vetenskap. Resultatet av detta är att västs uppfattning om identitet återfinns långt ifrån dess geografiska gränser.²⁰

Geografiskt kategoriserade "andra" diskuteras även i Staszaks text. Han menar att de geografiska skillnaderna också måste följa de kulturella. Innan religion fungerade som kategorisering användes språket och politiska system som identitetsmarkörer. Exempel: grekerna krigade mot barbarerna för de talade inte grekiska och utövade inte demokrati. Barbarerna utgjorde därmed *den andre* till grekernas *vi*.²¹

Därav fanns det ett tydligt upplyst *vi* och ett ociviliserat *dem*. I texten beskrivs också en tydlig idé kring en universal process som alla civilisationer går igenom. Detta möjliggör en kategorisering utifrån makt och hierarki där Europa befinner sig högst upp, vars process ska vara den mest framstående.²²

1.4.2 Orientalism enligt Staszak

Orientalism består av många olika komponenter som kännetecknar diskussionen kring *den andre*. Orienten kännetecknas av sin barbarism och sin ras. Fiktionen kring orientens geografiska läge stärker fördomarna och därmed kategoriseringen. Enkelt förklarar består orientalism av att västvärlden konstruerar *den andre* ur en mängd olika kulturer kring

¹⁹ Staszak, 2008. s 3.

²⁰ Ibid. s 3.

²¹ Ibid. s 3.

²² Ibid. s 4.

området och ger alla samma stigmatiserade stereotyper.²³ *Exotism* är en direkt form av en geografiskt *den andre*. Här lyfts fjärran länders olikheter och abnormaliteter och sätts i perspektiv till normaliteten som finns hemma. Begreppet är ett resultat av en diskursiv process som består av påtvingad symbolisk- och materiell distans till landet och kulturen det berör. Begreppet blandar det främmande med främlingen och går endast att begripa utifrån en utomstående betraktare. Exotismen karaktäriseras av att ge värde till *den andre*, men stärker kategoriseringen. I praktiken förblir utanförskapet detsamma, dess funktion är fortfarande att verka för att det västerländska *vi:ets* identitet och suveränitet.²⁴

1.4.3 Orientalism enligt Said.

Begreppet *orientalism* användes egentligen först av Edward W. Said. Som tidigare nämnt inbegriper *orientalism* en uppfattning kring *den andre*. Med andra ord, västvärldens skapade bild av orienten fungerar endast om väst finns där som skapande faktor.²⁵ Staszak menar att *orientalism* är en kombination av faktorer som används till skapandet av *den andre*.²⁶ Orientens geografiska placering, dess multikulturella omgivning och västvärldens makt över skapandet av narrativet har gjort mellanöstern till en negation av västvärlden.²⁷ Edward Said beskriver att han funnit ett lämpligt begrepp för att identifiera *orientalismen*, nämligen; *diskurs*. Han påstår att om man inte undersöker orienten i en diskurs är det inte möjligt att förstå den systematiska disciplin den europeiska kulturen använde för att styra- och skapa sin idé kring Orienten. Vad han försöker visa med sin bok är att på grund av *orientalismen* är inte Orienten ett ämne där varken fritt tänkande eller handlande är (eller var) möjligt beroende på dessa europeiskt kopplade bakgrunds nätverk. Bokens syfte är att synliggöra dessa så kallade nätverk.²⁸

²³ Staszak, 2008. s 5.

²⁴ Ibid. s 6.

²⁵ Said, 1978. s 64.

²⁶ Staszak, 2008. s 5.

²⁷ Said, 1978. s 68.

²⁸ Ibid. s 66.

1.5 Tidigare forskningsläge

Nedan kommer tre artiklar att redogöras. Var och en av dem är relevanta för denna uppsats. De rör alla skapandet av *den andre* utav antingen talibanrörelsen, islam som religion, eller Afghanistans civila befolkning. Finsk-, brittisk- och amerikansk media återfinns i de olika artiklarna, däremot har ingen svensk media varit föremål för analys tidigare. Därav ökar denna uppsats i relevans. Kapitlet är indelat efter författarnas efternamn för att underlätta för läsaren.

1.5.1 Creutz Kämppi

I artikeln *The othering of Islam in a European context, polarising discourses in Swedish-language dailies in Finland* skriver författaren Karin Creutz Kämppi kring islams medierepresentation. Islam förekommer ofta i nyhetsflöden tillsammans med pågående händelser i andra delar av världen. I artikelns kontexten beskriver författaren hur islam ofta behandlas med distans och blir ofta tillskriven rollen som *den andre*.²⁹

Författaren fortsätter att beskriva hur representationen fungerar som olika markörer i ett kollektivt kategoriseringssystem. Syftet med hennes artikel är att diskutera skapandet av *den andre* i finska, svenskspråkiga, artiklar. Artiklarna följer diskussionen kring avbildandet av profeten Mohammed och hur religionen islam kommer fungera som *den andre*.³⁰

Inledningsvis skriver författaren av artikeln att medieklimatet bidrar till att producera och upprätthålla olika diskurser som påverkar konsumenternas vardagsliv, den skapar uppfattningar kring omgivningen vi rör oss i och fungerar som ett verktyg till att skapa vår världsbild.³¹

Författaren menar att median speglar och bekräftar olika kulturella och politiska diskurser. Hon fortsätter att beskriva hur islam endast förekommer i den västerländska sfären som ett fönster till världen utanför. Representationen skapar frågor hos konsumenten, *Vem representerar jag?* och *Vem representerar mig?* Förvirringen, eller frågorna beskriver författaren som väl etablerade propagandaföreteelser, men trots vetskapen kring dessa, kan företeelserna fortfarande påverka individens världsbild.³²

I artikeln beskrivs europa som den dominanta aktören, förmögen att skapa en egen identitet och därmed också skapa *den andre* i islam. Artikeln lyfter fyra olika diskussionspunkter

²⁹ Karin Creutz Kämppi. *The othering of Islam in a European context, polarizing discourses in Swedish-language dailies in Finland*. 2008. s. 296.

³⁰ Ibid. s 296.

³¹ Ibid. s 296.

³² Karin Creutz Kämppi, 2008. s 296.

senare i texten. Den första heter *The discourse of violence*, svenska; ungefärligt “diskursen kring våld”. Här menar författaren att efter terroristattentaten mot World Trade Center, 2001, har mediareporteringen som rör islam blivit gradvist mer och mer sammankopplad till terrorism och politiskt våld.³³ Författaren beskriver hur det är vanligt förekommande att historiska konflikter tas upp för att visa att det finns någon form av grundläggande koppling till våld och religionen islam. Islam tas upp i artiklarna som en förklaring till våldet oavsett kontext. Våldet ses som sammankopplat med religion och kultur. Muslimer framställs som en homogen grupp. Aggressiva och hotfulla, eller i alla fall med tendenser som närmar sig dessa attribut. Starka och laddade uttryck används frekvent i de artiklar författaren använt sig av.³⁴ Diskussionspunkt två; *the colonialist discourse*. Svenska; diskursen kring kolonialism. Här framställs muslimer som inkapabla till att klara sig själva. Att islam i sig motverkar den sociokulturella utvecklingen. Muslimer som grupp ses som underutvecklade och i stort behov av “upplysning”. Det är en reformistisk idé med mål att “hjälpa” den muslimska världen att bli mer utvecklad, likt västvärlden.³⁵ Författaren fortsätter beskriva hur denna idé har rötter i en medeltida världsbild där islam ansågs vara en förteelse som pågick utanför den civiliserade världen. Spridningen av upplysningens idéer skulle ses som en lösning på denna förteelse, eftersom den förde med sig en rad olika problem. Detta skulle hindra de problematiska värderingar islam förde med sig, att spridas inom Europa.³⁶ Den tredje diskussionspunkten i artikeln är *the discourse of secularisation*. Svenska; diskursen kring sekularisering. Diskursen kring sekularisering är även den baserad på idéer och filosofi från upplysningen. Här pågår däremot diskursen kring en negativ bild av religion i sin helhet.³⁷ Här är premisserna ideologiska, religion ses som ett problem och den sekulariserade västvärlden anses vara det universella målet kring idéer och religion. I diskursen kring kolonialiseringen ses islam som ofarlig men bakåtsträvande, i diskursen kring sekularisering presenteras en mer hotfull bild av religionen. Religiösa idéer ses som någonting problematiskt. Enligt diskursen existerar inte dessa idéer i västvärlden, men gör det i arabvärlden.³⁸

Den sista diskussionspunkten i artikeln är; *the discourse of the clash of the civilisations*. Svenska; ungefärligt diskursen kring kollisionen av olika civilisationer. Här beskrivs hur

³³ Karin Creutz Kämppe, 2008. s 299.

³⁴ Ibid. s 299.

³⁵ Ibid. s 301.

³⁶ Ibid. s 301.

³⁷ Ibid. s 302.

³⁸ Karin Creutz Kämppe, 2008. s 302.

fundamentala orosmoment i konflikter efter kalla kriget, är kulturella skillnader.³⁹ Författaren av artikeln beskriver hur dessa polariserade spekulationer placerar globala konflikter mellan nationer och specifika civilisationer. Författaren menar att här utspelar sig konflikten mellan islam och västvärldens nationer. Islam framställs här som en ideologisk och hotfull fiende till nationer i väst.⁴⁰

Resultatet av artikeln beskriver författaren vara att islam ofta tillskrivs rollen som våldsam och bakåtsträvande i den media som analyserats. Detta beskrivs vara element som historiskt härstammar från en vanlig tradition där islam utgör *den andre*. Dessa koncept har definierat stereotypen av muslimer under en väldigt lång tid tillbaka.⁴¹ Artikeln visar den polariserande och aktiva diskursen kring skapandet av *den andre*. Genom de fyra diskussionspunkterna har det visats att muslimer blir den andre i den svenskspråkiga, finska, median. Vidare beskrivs hur detta är ett vanligt historiskt fenomen som har sina rötter i ett medeltida Europa, där orienten representerade det okända och dess invånare utgjorde *den andre*.⁴²

Diskurserna författaren beskriver anknyter till den som ska analyseras i denna uppsats. Analysen i denna uppsats kommer på liknande sätt utgå från utvalda diskussionspunkter.

1.5.2 Sharma & Naresh

I artikeln *Setting narrative throughout Instagram posts: a study of BBC's reportage on Afghanistan* skriver Anjali Sharma och Suparna Naresh kring medias roll i att forma internationella narrativ. Deras studie syftar att undersöka the British Broadcasting Corporation's (BBC:s) narrativ angående diskursen kring Afghanistan, samt dess förmåga att inkludera och exkludera viss historisk fakta samtidigt som de rapporterar kring talibanernas övertagande av landet. Materialet analyserat i artikeln består av Instagram-inlägg och studien redogör hur BBC skildrar en gynnsam och positiv bild kring NATO-allierade i Afghanistan, men samtidigt gör en brutaliserad skildring av talibanrörelsen.⁴³

Inledningsvis, beskrivs det i artikeln hur sättet information sprids har förändrats i samband med den tekniska utvecklingen. Idag finns det möjlighet för många olika aktörer att sprida information och skapa olika narrativ. Stora medieplattformar i västvärlden bidrar alla till skapandet av detta. Att äga ett narrativ likställs i artikeln vid att bibehålla makt och auktoritet. Mediaorganisationerna utgör, enligt artikeln, kolonialmakternas föråldrade roll i att skapa

³⁹ Karin Creutz Kämppi, 2008. s 303.

⁴⁰ Ibid. s 303.

⁴¹ Ibid. s 304.

⁴² Ibid. s 306.

⁴³ Anjali Sharma, K. & Naresh, Suparna. *Setting Narrative Through Instagram Posts: A Study Of BBC:S Reportage on Afghanistan*. 2022.

dessa narrativ. Organisationerna har makten att påverka hur kulturer och nationer framställs internationellt.⁴⁴

I och med den teknologiska förändringen under de två senaste decennierna, uppkommer en fråga kring objektivitet. Populär media genererar mer aktivitet, det vill säga fler tar del av den. Författaren menar att på grund av detta tenderar dagens media att skrivas mer stereotyp än tidigare. Detta gäller även de stora mediehusen, såsom BBC.⁴⁵ Vidare diskuteras Edward Saids idé kring orientalism och hur journalister är en bidragande faktor till att upprätthålla Saids teori kring diskursen angående orienten. Exempelvis; länder utanför västvärlden är alla i behov av modernisering. Författarna kommer även in på ett fenomen som kallas *The White Man's Burden*.⁴⁶ Ett äldre begrepp men fortfarande aktuellt i dagens diskurs. Enkelt förklarar; vad som en gång var en börda för de europeiska kolonialmakterna har nu blivit en börda för amerikanerna, i och med *The War on Terror*. Före detta koloniserade områden anses vara oförmögna att etablera ett fungerande samhälle utan hjälp från USA (eller västvärlden). Deras kulturella underlägsenhet gjorde att det, enligt diskursen, krävdes koloniserare för att uppnå ett fungerande samhälle.⁴⁷ Detta skadliga narrativ sträcker sig långt bak i historien, och förekommer fortfarande. USA utgör den tydliga kreatören av narrativet kring mellanöstern idag. I och med krisen i Afghanistan har USA:s narrativ även blivit NATO:s.⁴⁸ Till en början, beskrivs det i artikeln, att media framställde det sovjetiska hotet som det största. Efter Sovjetunionens fall 1991, blev istället de muslimska länderna i fokus. Detta menar författaren visar på USA:s dominans i skapandet av de internationella narrativen.⁴⁹ Även denna artikel är indelad i tre diskussionspunkter, den första heter *No hope for Afghanistan under Taliban's rule*. I denna diskurs framstår Afghanistan som ett trasigt land. Civila blir porträtterade med sänkta huvuden samtidigt som de lever i ett förstört och övergivet land. Här lämnar människor sitt hemland för en bättre och säkrare framtid, långt ifrån Afghanistan.⁵⁰ Landets framtid framställs som obefintlig. Landet Afghanistan är i komplett kaos, med civila mitt i stridigheterna. Afghanerna har ingen framtid, i och med frånvaron av amerikanska trupper. Kvinnor beskrivs betala det högsta priset, utbildning och frihet kommer tas ifrån dem utan amerikansk närvaro. Betoning läggs vid islamiska traditioner i ett land som är i stort behov av modernisering. Modernisering som är omöjlig när

⁴⁴ Anjali Sharma, K. & Naresh, Suparna. 2022. s 85.

⁴⁵ Ibid. s 85.

⁴⁶ Ibid. s 85.

⁴⁷ Ibid. s 85.

⁴⁸ Ibid. s 89.

⁴⁹ Ibid. s 89.

⁵⁰ Ibid. s 91.

talibanerna styr. Narrativet här är att utan amerikanerna i landet finns inget hopp för Afghanistan.⁵¹

Den andra diskussionspunkten heter *Taliban synonymous with terror*. Här framhävs det hur talibanerna är en islamistisk grupp som följer strikta sharialagar, inkapabla till att forma en regering. De porträtteras tillsammans med vapen, krig, terror och massmord. De framställs även som ortodoxa islamister. Civila flyr i skräck för talibanerna, bilden av terror förstärks av rapporteringen kring människor på flykt. USA och NATO fortsätter vara afghanernas enda hopp kring ett styre utan talibaner. De förblir symbolen för utveckling, jämställdhet och modernisering samtidigt som talibanerna blir symbol för terrorism och strikta, islamistiska, lagar.⁵²

Den sista punkten heter *USA and Allies as "Ray of Hope"*. Här framställs USA och NATO som de enda som kan rädda Afghanistan. Här lyfts endast nummer kring civila offer från tiden efter att NATO lämnat landet. Orsaken till dessa dödsantal samt den ökade våldsvågen är enligt narrativet avsaknaden av de västerländska styrkorna. Här blir de allierade framställda, återigen, som det enda medlet för utveckling. De utgör den enda säkerheten för afghanerna i sitt eget land. Samtidigt som talibanerna utgör det optimala hotet.⁵³

Sammanfattningsvis, i artikeln framgår det att det finns en tydlig idé kring att orienten är outvecklad och i behov av räddning som ska komma från det redan moderna väst. Denna idé är nedärvd från tidigare generationer.⁵⁴ Vad som tydligt visat sig artikeln är att BBC har utelämnat faktorer där USA kan framstå som den aggressiva parten i konflikten. Civila dödsantal, brist på förnödenheter och USA:s misslyckande i att befria Afghanistan från terrorism och talibaner är inte faktorer som nämns i BBC:s rapportering kring Afghanistankrisen.⁵⁵ Detta bekräftar USA:s och västvärldens dominans i att skapa de olika diskurser som analyseras i både artikeln och denna uppsats.

1.5.3 Khalid

I artikeln *Gender, Orientalism, and representations of the "Other" in the War on Terror* diskuterar författaren Maryam Khalid kring att den muslimske *andre*, har varit väl synlig i västerländsk media efter 9/11. I sin analys använder hon sig av ett begrepp hon kallar "gendered orientalism". På svenska; könsrelaterad orientalism. I sin artikel kommer hon med

⁵¹ Anjali Sharma, K. & Naresh, Suparna. 2022. s 92.

⁵² Ibid. s 92.

⁵³ Ibid. s 93.

⁵⁴ Ibid. s 94.

⁵⁵ Ibid. s 94.

hjälp av detta begrepp analysera populära bilder som använts i amerikansk media. Hon beskriver hur dessa olika teorier återfinns i diskursen som rör kriget mot terrorismen och hur framförallt idén kring kön används för att rättfärdiga militär inblandning i Afghanistan och Irak.⁵⁶

I artikeln ska tre bilder tagna efter 9/11 diskuteras och diskursen kring dessa analyseras för att tydliggöra idén angående att diskursen kring kön används för att legitimera USA:s inblandning i kriget. Hon fortsätter att beskriva hur olika binära relationer blivit tydliga i diskursen som rör *The War on Terror*. Författaren beskriver att i processen för att skilja västvärlden från öst, används olika binära relationer. Exempelvis; civiliserad/barbarisk, rationell/irrationell, progressiv/bakåtsträvande, man/kvinna, god/ond. Den negativa rollen i dessa relationer tillskrivs oftast orienten och dess invånare samtidigt som västvärlden automatiskt får rollen som den gode. Eller det goda alternativet. För att förstå relationerna som rör representation av *den andre* i kriget mot terrorn, använder sig författaren av Edward Saids *Orientalism*. Orientalismen som kritisk diskursanalys kan användas för att förstå diskursen kring USA:s *War on Terror* eftersom den hanterar relationerna mellan väst och icke-väst. Västvärldens konstruktion av öst har legitimerat kolonialism under lång tid tillbaka i historien. Orientalismen och dess användning av kön, blir viktig i Khalids artikel.⁵⁷

I artikeln använder författaren exempel av USA:s åtgärdsbeslut kring militär närvaro i Afghanistan och Irak, för att undersöka hur könsbaserad och orientaliserad representation av den österländska *andre* kan ha använts för att påverka besluten. Författaren använder sig av kön som en analytisk kategori där hon diskuterar de sociala konstruktionerna; man och kvinna, femininitet och maskulinitet. Författaren beskriver att dessa konstruktioner måste analyseras med förståelse för makten som kommer i att tillskriva könsroller till olika individer. Författaren argumenterar för att diskursen kring kvinnors rättigheter blivit integrerad i en bredare diskurs, där bland annat afghanska- och irakiska kvinnor blivit tillskrivna rollen som ett hjälplöst offer till den barbariske *andre* mannen. Diskursen positionerar USA som "upplyst", och rättfärdigar landets inblandning i Afghanistan och Irak. De afghanska- och irakiska männen framstår i sin tur som barbariska kvinnomisshandlare.⁵⁸ För att illustrera detta har artikelns författare analyserat tre bilder, där en av de mer kända är tagen när den amerikanska soldaten Jessica Lynch fritas från irakiska styrkor. Enligt författaren, blir USA här beskyddaren av kvinnor, i full kontroll över sin våldsanvändning.

⁵⁶ Khalid, M. *Gender, Orientalism, and representations of the "Other" in the War on Terror*. 2011.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

USA:s positioneras som det överlägsna och dominanta, i förhållande till den barbariska och okontrollerade maskuliniteten som finns hos *den andre*, det vill säga de irakiska styrkorna. Jessica Lynch förkroppsligar femininiteten och moderniteten som USA står för samtidigt som de irakiska soldaterna i sin tur förkroppsligar en barbarisk maskulinitet. Den okontrollerade, våldsutövande maskulinitet som bara finns hos *den andre*, inte i USA:s soldater. Diskursen som utformas här fungerar på ett sätt som gör att den bibehåller och förespråkar makten i den amerikanska maskuliniteten, och även legitimerar användandet av denna.

Vidare diskuterar författaren huruvida *den andres* kvinna egentligen behöver "räddas". Våld och diskriminering mot kvinnor är inget ovanligt i Afghanistan, men inte heller är protesterna emot detta. Författaren beskriver att det finns en lång tradition av motstånd i kvinnorrörelsen i Afghanistan. Kvinnorna kämpar i den mån de kan för sina egna rättigheter. Det är inget som ofta lyfts i amerikansk media då informationen inte tjänar något syfte i att stärka diskursen kring att "USA behöver rädda kvinnorna i Afghanistan".

Kvinnorna är i själva verket inte de maktlösa offer de utmålas att vara.⁵⁹

För att avsluta artikeln skriver Khalid att diskurser likt den angående Jessica Lynch stärker USA:s civiliserade roll i kriget. Den amerikanska idealtypen av femininitet, tar form i Jessica Lynch. Lynch själv spelar egentligen bara en biroll. Khalid menar att fallet endast är kamouflage för USA:s traditionella roll i att vara parten som slåss mot den barbariska *andre* och att målet med diskursen är att legitimisera USA:s krig.⁶⁰

⁵⁹ Khalid, M. *Gender, Orientalism, and representations of the "Other" in the War on Terror*. 2011.

⁶⁰ Ibid.

2. Bakgrund

För att uppsatsens utgångsläge ska vara begripligt är en historisk bakgrund nödvändig.

2.1 Afghanistan innan 1950

Området i Centralasien som senare ska komma att bli landet Afghanistan, har sedan länge varit präglad av konflikter. Många olika främmande- och icke främmande makter har länge haft intressen i regionen, något som orsakats av områdets geografiska läge. Afghanistan som provins uppkom redan under Alexander den stores välde vid 300-talet före Kristus. Omkring 900 år senare spred sig religionen islam genom de arabisk-talande folkslag som rörde sig i regionen. Runt 1000-talet styrdes området av ett turkiskt folkslag, men följande århundraden härjades provinsen av Djingis Khans mongoler. Mongolräderna slutade inte förens 1739, då de besegrades av persiska riket. Några år senare utnämndes Ahmed Shah av ätten Durrani till kung. Han betraktas numera som landets grundare och släkten Durrani utgjorde det styrande skiktet i Afghanistan fram till 1978. Trots detta splittrades landet efter Ahmed Shahs död i slutet av 1700-talet. Afghanistan var nu ett svagt rike, detta drog Storbritannien nytta av och inledde invasioner av landet, med motiveringen att hindra det ryska tsarväldet. 1839 gjorde briterna första försöket att invadera området.⁶¹

Under 1800-talets slut invaderade Storbritannien Afghanistan gång på gång. I och med detta ökade det brittiska inflytandet i Afghanistan, framför allt utrikespolitiskt. Afghanistans dåvarande kung, Abdur Rahman, balanserade länge de brittiska- och ryska intressen i landet. Rahman var ansvarig för den landremsa (Wakhankorridoren) mellan Pakistan och Tadzjikistan vilket fungerade som en buffertzonen mellan de två gamla imperierna. Abdur Rahmans son och senare sonson efterträdde honom. Sonsonen Amanullah var orsaken till ett nytt krig år 1919, vilket resulterade i att Storbritannien lämnar territoriet och att Afghanistans landsgränser blev internationellt erkända. I och med detta fick Afghanistan för första gången en författning och ett icke-religiöst rättsväsende. Den ännu relativt svaga moderniseringen i landet upprörde olika religiösa ledare. Missnöjet växte sig så starkt att kungen drevs till landsflykt 1929. Efter att stridigheterna om tronen tagit slut blev Afghanistan alliansfritt men återigen med en försiktig reformslinje.⁶²

⁶¹ Landguiden, *Afghanistan - Äldre historia*.

⁶² Ibid.

2.2 Moderniseringen, Sovjet och PDPA

Efter 1950 påbörjades moderniseringen i Afghanistan på allvar. Utomstående nationers intressen, framför allt från Sovjet, gjorde att moderniseringen tog fart. Sovjetunionen hjälpte landets dåvarande styre att stimulera den ekonomiska utvecklingen. Under 60-talet genomfördes en demokratiseringsprocess i landet. Här bildades partiet PDPA (engelsk förkortning för det kommunistiska folkdemokratiska partiet).⁶³ 1973, genomfördes ännu en statskupp som ledde till byte av president. Under samma period härjades landet av hungersnöd och missväxt. Den nye ledaren vid namn Mohammad Daoud gjorde sig ovän med parter på både vänster- och högersidan av det politiska spektrumet och dödades därefter 1978 i en militärkupp.⁶⁴

Nu utropas PDPA:s ledare Nur Mohammad Taraki till president i Afghanistan. Partiet förblev i nära kontakt med Sovjetunionen genom olika samarbetsavtal och den afghanska regeringen försökte införa en jordreform och en alfabetiseringskampanj. Här kom de i konflikt med traditionella klanledare och konservativa islamistiska grupper, därmed bröt väpnat motstånd ut i flera provinser och kulminerade i en statskupp september 1979.⁶⁵

Oroligheterna i Afghanistan låg inte i Sovjetunionens intresse, därför invaderades Afghanistan i december 1979. Den dåvarande presidenten som endast haft titeln ett par månader dödades och den nya (sovjetlojala) presidenten Babrak Karmal tillsattes. Istället för en snabb militäroperation drogs Sovjetunionen in i ett långvarigt krig.⁶⁶ Sovjets invasion följdes av massflykt från landet. Kriget slog hårt mot den afghanska befolkningen. Regimen isolerades i städerna medan den gerillastyrda landsbygden brändes. Den afghanska gerillan stöddes främst av USA och Kina med modern vapentechnik, samt fick ekonomiskt stöd från Saudiarabien och organisatorisk hjälp från den pakistanska underrättelsetjänsten.⁶⁷

I samband med Michail Gorbatsjovs övertagande av ledningen i Sovjetunionen, ersattes den afghanske presidenten och försök gjordes att förfina regimen i Afghanistan. Ett försök till parlamentsval gjordes 1988 men ignorerades av gerillan. Gerillan var uppdelad. Olika sunnitiska- och shiitiska grupper slöt allianser med varandra samt med både Pakistan och

⁶³ Landguiden. *Afghanistan - Modern historia*.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Landguiden. *Afghanistan - Modern historia*.

Iran, men den faktiska verkan de kunde producera i kriget mot Sovjet varierade. Den största delen av gerillan hade sitt högkvarter i Peshawar, Pakistan. I fredsförhandlingar 1988 ledda av FN, mellan Pakistan och Afghanistan, beslutades sovjetiskt återtåg. I början av 1989 var Sovjets tillbakadragande ut ur Afghanistan avslutad. Detta var slutet på ett nio år långt krig med stora förluster på båda sidor, främst drabbade var den lokala befolkningen i Afghanistan. Den förut sovjetfinansierade regimen dröjde ända till årsskiftet 1991-1992 att upplösas då de sovjetiska vapenleveranserna slutade komma. Då en uzbekisk milisstyrka samt en tadjjikisk gerilla gick in i Kabul våren 1992 kapitulerade den resterande delen av den gamla regimen.⁶⁸

2.3 Mujahedin och Talibanerna

Gerillarörelserna som stred för att störta regimen fick namnet Mujahedin (arabiska مجاهدين). Namnet översätts till "de som kämpar", ett samlingsnamn för de splittrade gerillastyrkor som stred mot Sovjet och kommunistregimen i Kabul. När väl regimen föll och sovjetiska styrkor lämnat Afghanistan fanns inte längre den utomstående fiende som krävdes för att mujahedinstyrkorna skulle fortsätta samarbeta. Även utomstående påverkan angående samarbetet, främst från USA och Pakistan, försvann i och med Sovjetunionens reträtt.⁶⁹ Gruppernas interna olikheter som beskrivs tidigare i texten skapade nya friktioner och snart bröt interna stridigheter ut. Det redan starkt klanstyrda landet delades upp i mindre riken styrda av lokala krigsherrar och Afghanistan som hel nation upphörde. Det konflikthärjade landet blev återigen utan centralledning och föll därmed in i ännu ett kaos. I och med krigströttheten bland invånarna skapades utrymme, och en grogrund, för en ny organisatorisk rörelse; de afghanska talibanerna.

Enligt Utrikesdepartementet bildades talibanrörelsen under sommaren 1994 i södra Afghanistan. De centrala och norra delarna av landet betraktades som någorlunda stabila eftersom, till skillnad från södern, var dessa delar styrda av etniska miliser. Södern, i sin tur, var uppdelad mellan olika miliser och kriminella rörelser. Ordet taliban är en pashtunsk pluralform av det arabiska ordet talib (arabiska; طالب), ungefärligt översatt till religiös student, eller koranstuderande. Ledande organ i organisationen utgjordes av en mindre grupp konservativt religiösa män. Dessa individer rekryterade frikostigt soldater vid koranskolor.⁷⁰ Dessa elever (och senare soldater) var ofta flyktingar från tidigare konflikter inom landet. Ännu en gång fanns det utländska intressen i händelseförloppen inom Afghanistan. Den

⁶⁸ Landguiden. *Afghanistan - Modern historia* .

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Landguiden, *Afghanistan - Modern historia*.

pakistanska regeringen bidrog med stöd till den nygrundade talibanrörelsen, främst för att säkerställa stabiliteten i landet. Något som den pakistanska regeringen länge varit intresserad av. Under denna tid fanns även ett starkt religiöst politiskt parti i Afghanistan, Jamiat-e Ulema-i. Detta parti hade under lång tid drivit koranskolor där en radikal tolkning av Islam lärts ut och fungerade som perfekt rekryteringsplats för talibanerna.⁷¹ Talibanernas stöd bland den afghanska allmänheten växte när milis efter milis avväpnades och andra kriminella ledare avsattes och mördades. Den södra delen av Afghanistan fick i och med talibanstyret en viss efterlängtd stabilitet. 1995 växte talibanstyret med erövringen av Herat och angränsande provinser, året därefter intogs även Kabul. Den gamla regeringen upplöstes och talibanstyret var ett faktum. Visionen för landet var nu att bli världens främsta islamiska stat.⁷²

Nu med nya ideal och riktlinjer gick landet in i en period av dekadens. Det låg inte längre i regeringens intresse att modernisera Afghanistan. Till en början betraktades talibanstyret något positivt i omvärlden. USA gjorde bedömningen att talibanernas organisation utgjorde stabilitet i Centralasien och kunde därmed gynna USA:s egna intressen. Däremot gjorde talibanernas täta koppling med utländska terrorister att det amerikanska stödet och positiva inställning till rörelsen sinade. Ett exempel på dessa utländska terrorenheter var Usama bin Ladins al-Qaida.⁷³

En nyckelhändelse i al-Qaidas, USA:s och även Afghanistans historia var terrorattentatet den 11 september 2001. Påföljderna av attentatet blev att USA pekade ut al-Qaida som främsta ansvarig. Redan 7 oktober samma år påbörjades amerikansk flygbombning av Afghanistan för att neutralisera al-Qaida, och i sin tur även talibanregimen.⁷⁴ Nu omdirigerar USA stödet som tidigare gick till talibanerna i södra Afganistan, och bistår nu istället den norra alliansen med ekonomiskt- och militärt stöd. Angreppen riktade mot talibanerna inleddes, och snabbt därefter föll centralmakten i landet samman.⁷⁵

2.4 ISAF och Sverige

USA inrättar, med medgivande från FN, en internationell fredsstyrka i Afghanistan. International Security Assistance Force (ISAF) bestod av cirka 4500 man vars uppgift var att upprätthålla ordning i Kabul samt skydda Afghanistans provisoriska regering. 2003 tog NATO över ansvaret för hela den internationella insatsen, och ISAF växte. Splittringarna

⁷¹ Landguiden. *Afghanistan - Modern historia* .

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Landguiden, *Afghanistan - Modern historia*.

mellan lokala ledare och centralmakten växte samtidigt som det folkliga förtroendet för regeringen och de utländska styrkorna minskade. Inte minst undergrävde de amerikanska styrkornas burdusa metoder det folkliga stödet. 2004 bidrog även Sverige ISAF med personal i Afghanistan, i första stadiet bestod styrkan av ett femtiotal personer vilka var stationerade i Mazar-i-Sharif. Följande år utökades missionen och Sverige fick även säkerhetsansvaret i fyra olika provinser i norra Afghanistan.⁷⁶

I slutet av 2005 hölls ett val i Afghanistan där landet fick en demokratiskt vald ledning. Trots detta ökade våldet och talibanrörelsen blev mer och mer välorganiserad. I och med att talibanstyrkornas stridsduglighet växte, intensifierades även ISAF. När Barack Obamas tillträde som USA:s nye president 2008, utlovades mer ekonomiskt och humanitärt stöd till Afghanistan. Utan större framgång till diplomati 2008 började styrelseskicket i USA uttala sig negativt kring inblandningen i Afghanistan. År 2010 fanns 145 000 utländska soldater på plats i Afghanistan men talibanstyrkorna fortsatte att framrycka och vinna ny mark.⁷⁷

I september samma år tillsatte den sittande presidenten ett så kallat fredsråd. Här gjordes försök att inleda samtal med talibanerna. Talibanledarna hade dock redan beslutat att hålla fast vid sin tidigare princip; inga förhandlingar var möjliga innan alla utländska styrkor lämnade Afghanistan.⁷⁸

Under 2011 lämnade NATO över ansvaret av vissa delar av landet till den afghanska armén. Senare samma år bekräftade USA att preliminära avtal hade påbörjats med talibanledningen för att planera en trupperträtt ut ur landet år 2014. I och med USA:s planerade reträtt, började fler länder inblandade i ISAF planera för att lämna landet.

⁷⁶ Landguiden. *Afghanistan - Modern historia*.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

3. Analys

Analysen kommer att utföras genom en kategoriseringsram där tre olika ämnen kommer att diskuteras. Diskussionen kommer inte alltid att vara statisk och vissa punkter kommer att stråla samman med varandra. Trots detta är kategoriseringens syfte att göra analysen strukturerad. De tre diskussionspunkter som kommer att utgöra kategoriseringsramen är följande; *gruppbyggande, skapandet av den andre, samt exotism/orientalism.*

Tidigare i arbetet redogörs Staszaks teori kring skapandet av grupper, och genom betonade skillnader mellan dessa skapas en diskurs som kan fungera som ett verktyg för diskriminering och utanförskap. I artiklarna som analyserats i arbetet kommer skapandet av dessa stigmatiserande skillnader analyseras. Även den eventuella generaliserade bilden av de olika motståndsrörelserna kommer att redogöras. Staszak och Said har tidigare redogjort hur väsentliga skillnader mellan grupper ofta försvinner i västvärldens snäva lins. I den historiska bakgrunden redogörs hur motståndsrörelsens olikheter orsakat interna stridigheter. Huruvida median presenterar detta kan vara intressant att utläsa. Även detta kommer att diskuteras i analysen. Edward Said diskuterar även ämnen som ras och barbarism och hur dessa fungerar som markörer i västvärldens kategorisering av området. Exempel kring dessa stigmatiserande stereotyper kommer även dessa att lyftas i analysen. Även Saims idé om exotism kommer att bli ett ämne analysen berör.

När analysen är presenterad kommer en jämförelse mellan de olika perioderna att utföras. Analysen redogörs löpande med undantag för uppdelningen av artiklarna mellan de olika perioderna. Uppdelningen har gjorts för att underlätta för läsaren.

3.1 Artiklar från perioden 1981 - 1992

Titlarna på artiklarna som valts ut från perioden då sovjetiska styrkor var aktiva i Afghanistan lyder; *Jag skall döda dem tills de dödar mig...*,⁷⁹ *Gerillan tågade in i Kabul*,⁸⁰ samt *Fruktan för nya blodbad/Delat Afghanistan nästa hot mot landet*.⁸¹ I analysen kommer dessa tre artiklar att benämnas med författaren, eller författarnas, namn för att underlätta för läsaren. Artiklarna delar liknande karaktär samtidigt som innehållet varierar något. I första artikeln som diskuteras (*Jag skall döda dem tills de dödar mig...*) av L. Poolma, finns ett tydligt

⁷⁹ Poolma, L. 1981.

⁸⁰ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

⁸¹ Willersrud, Å, & Kage Carlson, B. 14/05 - 1988.

personinriktat fokus. Det vill säga att afghanistans lokalbefolkning är artikelns huvudämne. I artikeln av I. Oja/ E. Lindgren, (*Gerillan tågade in i Kabul*) är istället gerillasoldaterna i fokus. I artikeln av Å. Willersrud/ B. Kage Carlson (*Fruktan för nya blodbad/ Delat Afghanistan nästa hot mot landet*) bedöms både gerillastyrkorna och den afghanska lokalbefolkningen fungera som artikelns huvudämne. Däremot förekommer motståndsrörelsen i alla valda artiklar, i båda perioderna.

Den första diskussionspunkten i analysen är *gruppbildning*. Här redogörs de stigmatiserande och betonade skillnaderna de svenska författarna gör mellan dem själva (vi) och Afghanistans civila- och icke civila medborgare (dem).⁸²

I artikel av L. Poolma beskrivs livet i den afghanska provinsen Kunar, 1981. Artikeln börjar med att beskriva en by som kan uppfattas som förindustriell enligt västvärlden. Getter går lösa runt kvinnor som gör sysslor samtidigt som barnen leker med splitter från sovjetiska bomber.⁸³ Vidare berättas om hur området varit utsatt för hårda stridigheter under den sovjetiska arméns framfart. Mujhahedinsoldaterna som förekommer i artikeln beskrivs som "folkets män".⁸⁴ Striden mellan mujahedin och de sovjetiska styrkorna beskrivs vara obalanserad till Sovjetunionens fördel vilket, i artikeln, gör mujahedin till de goda krigarna som kämpar för sitt land mot en nästan övermäktig fiende.⁸⁵ Den gruppbildning som letas efter görs i artikeln, men skapar snarare en grym fiende i de sovjetiska styrkorna än en i gerillarörelsen. I denna artikel finns sympati och känslan av solidaritet med Afghanistans folk och gerillarörelsen. Motståndgruppen blir Sovjetunionen, de utgör *dem*.⁸⁶

I artikeln av I. Oja/ E. Lindgren beskrivs hur gerillarörelsen marscherat in i Afghanistans huvudstad Kabul och intagit viktiga administrativa byggnader.⁸⁷ Gerillarörelsens dåvarande ledare (Ahmed Shah Massoud) beskrivs i början av artikeln som "legendarisk" men utöver det hålls texten kort och informativ utan extra betoningar. I artikelns underrubrik *Fara för etniskt krig* görs något som kan liknas vid ett personporträtt på vad som beskrivs som en "handfull gerillasoldater".⁸⁸ Soldaterna beskrivs posera framför utländska reportrars kameror samtidigt som de medverkande regeringssoldaterna gladeligen lämnade över sina vapen till gerillan.⁸⁹ Tidigare i artikeln har dessa regeringsmän beskrivits sola samt koppla av utanför

⁸² Poolma, L. 1981.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

regeringshuset tillsammans med gerillan. I artikeln citeras en av gerillasoldaterna där han uttalar sig kring hur gruppen vill ha fred till det afghanska folket.⁹⁰

En fråga, beskrivs ställas till en gerillasoldat i samband med gerillans intåg. Frågan lyder huruvida gerillagrupperna samarbetar. Här svarar soldaten att ”de alla är vänner, ingen kommer att bli dödad” samt att mujahedin styr numera hela Kabul.⁹¹ Vidare i artikeln beskrivs kabulborna fira som att krigsslutet är nära trots att ljudet av skottlossning fortfarande ekar genom staden. Skottlossning som i artikeln beskrivs vara mellan de olika gerillafalangerna och inte regeringssoldater.⁹² Artikeln ger en något oklar bild av gerillastyrkorna, först säkra på sin sak men för att sedan redan här strida internt. Här är det inte meningen att läsaren av artikeln ska knyta an till en viss grupp, utan snarare alienera sig från dem alla. Gränsen mellan *vi* och *dem* dras mellan den svenska läsaren och personerna som figurerar i artikeln.

I artikeln av Å. Willersrud/ B. Kage Carlson beskrivs de sovjetiska styrkornas uttåg från Afghanistan. Här återges Afghanistans invånare som ”tacksamma” och bemöter de uttågande sovjetiska soldaterna med blommor och leenden när de vinkar av dem ut ur staden. Däremot, längre ifrån militärbaserna möts de sovjetiska soldaterna av mujahedin som i sin tur inväntar ett bakhåll. En spänd situation beskrivs men ingen skottlossning har enligt journalisterna utbrutit.⁹³ I artikeln beskrivs hur freden i Afghanistan är hotad och anledning till detta är gerillan samt dess grupperingar och upprorsmän. Det beskrivs hur Kabul och Afghanistan hamnat i händerna på gerillan.⁹⁴ Här saknas positiv antydning kring att regeringsmännen insatta av Sovjet lämnar landet. Mujahedin framstår i artikeln som den osäkra parten, när den sovjetstyrda regeringen presenteras som alternativet vilket verkar mest för den afghanska freden. I sammanhanget kan därför ett *vi* och *dem* utläsas. Mujahedin utgör *dem* i texten. På grund av denna osäkerhet inom gerillan blir den sovjetiska regeringsmannen den part västerländska läsare kan relatera minst friktionsfritt till.

Däremot diskuteras inte regeringens nära koppling till Sovjetunionen särskilt mycket i artikeln. I artikeln av L. Poolma utgör Sovjetunionen en tydlig fiende. I artikeln av Å. Willersrud/B. Kage Carlson återfinns inte någon direkt sådan. Mujahedin utgör inte fienden, men de utmålas heller inte som hjältar. Gränsen mellan *vi* och *dem* är dragen mellan

⁹⁰ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

regeringsmännen och gerillan. Detta tycks skilja Willersruds och Kage Carlsons artikel från resterande artiklar skrivna under samma tidsperiod.

Gruppbildning och skapandet av den andre går hand i hand med varandra. Vad som redogjorts ovan anses höra till ämnet gruppbildning, vidare ska skapandet av den andre diskuteras mer ingående. Som tidigare nämnt, diskuteras det vardagliga livet i Kunarprovinsen i artikeln av L. Poolma. Här beskrivs bybornas liv som lantligt.⁹⁵ Något som den genomsnittlige, svenske läsaren eventuellt inte känner igen i sin egen vardag. Enligt Staszak, skapas den andra genom att synliggöra skillnader, både sanna och osanna, för att skapa en oförståelse för varandra. Eller snarare en oförståelse hos den dominerande gruppen inför de människor som kommer att utgöra *den andre*.⁹⁶ I och med att understryka den lantliga aspekten av bybornas liv skapas en större skillnad mellan artikelns läsare och människorna som figurerar i artikeln. Det anses här vara ett verktyg för att skapa *den andre*. Vidare i artikeln beskrivs hur barnen leker med skrot från kriget.⁹⁷ Inte lika tydligt som aspekten med lantlighet men här görs också en skillnad mellan livet i byn och livet i Sverige. Vidare i artikeln beskrivs hur en grupp Mujahedinsoldater strider och intagit en militärbas med så kallade enkla vapen. Samlingen av vapen beskrivs av journalisten som splittrad, den består av en spansk pistol, en rysk Kalashnikov, äldre amerikanska gevär, och en och annan primitiv kulspruta.⁹⁸ Oavsett sanningshalten i detta påstående stärks idén kring att mujahedin och människorna i Kunars livsstil är mer primitiv än den i västvärlden. I artikeln av I. Oja/E. Lindgren ändras narrativet något. Aspekten med fattigdom och bristande resurser tar inte lika stor fokus. Gerillasoldaterna framstår fortfarande som de som befinner sig i underläge men här har de precis intagit Kabul och beskrivs i artikeln som relativt sorglösa och avslappnade.⁹⁹ Även detta kan vara ett exempel av att skapa *den andre*, soldaterna blir svåra att relatera till för den västerländska läsaren.

I början av artikeln skriven av Å. Willersrud/ B. Kage Carlson beskrivs festligheterna som anordnas av lokalbefolkningen när de sovjetiska styrkorna lämnar landet.¹⁰⁰ Senare beskrivs mujahedinsoldaterna ungefär som "karga krigare". Artikeln följer mönstret i föregående artiklar väl. Författarna beskriver verkligheten som de ser den, det som gjort intryck och

⁹⁵ Poolma, L. 1981.

⁹⁶ Staszak, 2008. s 2.

⁹⁷ Poolma, L. 1981.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

¹⁰⁰ Willersrud, Å, & Kage Carlson, B. 1988.

beskrivs är också det som utgör störst skillnad mellan Afghanistan och Sverige. I dessa skillnader skapas *den andre*.

Sista diskussionspunkten är *exotism*. Som tidigare nämnt är exotism en påtvingad symbolisk och materiell distans till området det berör.¹⁰¹ Exotism innefattar nödvändigtvis inte enbart skillnader som är negativt kodade. Det vill säga de skillnader som beskrivs i till exempel en tidningsartikel, behöver inte vara negativa. Däremot förstärker de utmarkerade skillnaderna utanförskap och skapandet av *den andre*. Exotismen kan ge värde till *den andre* men verkar samtidigt för den dominerande gruppens suveränitet.¹⁰² Ett tydligt exempel finns i artikeln av Å. Willersrud /B. Kage Carlson, där folkdräkter beskrivs.¹⁰³ I utgångsläget är inte beskrivningen av folkdräkterna något negativt, men de förstärker en skillnad mellan människorna i artikeln och människorna som ska läsa den. Ett annat exempel, i artikeln av L. Poolma finns beskrivningen av Afghanernas lantliga liv.¹⁰⁴ Författaren lägger inte någon negativ betoning i lantligheten, men hon förstärker skillnaderna mellan de olika samhällena. Utan att redogöra något djupare kring hur afghanerna upplever sin verklighet och sitt samhälle. Samma sak gäller vidare i artikeln där barn beskrivs leka med skrotet efter kriget.¹⁰⁵ I artikeln av I. Oja/ E. Lindgren beskrivs soldater sola och koppla av trots att skottlossning sker i en annan del av staden.¹⁰⁶ Här förstärks bilden av en hjältegestalt i den afghanska gerillan. Författaren ger värde till gerillasoldaterna, men han gör dem svåra att förstå för den västerländska läsaren. Detta förekommer även i L. Poolmas artikel där mujahedinsoldater beskrivs röka cigaretter under ett bombanfall.¹⁰⁷ I slutet av samma artikel skriver författaren ”än en gång har David stoppat Goliath, det har man gjort generationer och man är beredd att göra det igen”. Vidare fortsätter journalisten att beskriva en av soldaternas söner, bara en tioårig pojke, “men när han blir stor ska han ta vid där hans fader slutat”.¹⁰⁸ Med dramatisk retorik ger författaren värde till gruppen soldater hon mött utan att nödvändigtvis hjälpa läsaren förstå verkligheten de lever och verkar i.

Vidare i artikeln av Å. Willersrud /B. Kage Carlson, beskrivs som sagt, de afghanska kvinnornas folkdräkter.¹⁰⁹ Det är nödvändigtvis inget fel att beskriva folkdräkterna i sig men

¹⁰¹ Staszak, 2008. s 6.

¹⁰² Staszak, 2008. s 6.

¹⁰³ Willersrud, Å, & Kage Carlsson, B. 1988.

¹⁰⁴ Poolma, L. 1981.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Oja, I & Lindgren, E. 1992.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Poolma, L. 1981.

¹⁰⁹ Willersrud, Å & Kage Carlson, B. 1988.

det stärker västvärldens narrativ kring hur orienten fungerar och ser ut. Författarna har gjort valet att beskriva folkdräkterna i en artikel som främst rapporterar kring militära händelser, där afghanernas utseende inte är väsentligt för rapporteringen. Det ger värde men stärker, som tidigare sagt, skillnaderna. Vidare i artikeln beskrivs mujahedinsoldater som lugnt blossar på cigaretter eller "tar fram en snus" medan ryska attackhelikoptrar flyger över byn.¹¹⁰ Här stärks bilderna kring soldaterna ännu en gång, oavsett sanningshalt. Det är inga negativa attribut som tillskrivs gerillan, snarare positiva. Däremot, genom att ge värde till dessa, stärks exotifieringen.

3.2 Artiklar från perioden 2001 - 2011

Titlarna på artiklarna från perioden 2001 -2011 lyder följande; *Amerika ska utplånas*,¹¹¹ *Folkhjälte leder motståndet*¹¹² och *Nyitalbaner styr med nattbrev och internet*.¹¹³ I analysen benämns de efter författarens namn. Artikeln av B. Hammargren är från år 2001 och innehåller en intervju samt beskriver maktskiftet i Afghanistan. Artikeln skriven av J. Blomgren är utgiven 2006 och beskriver talibanernas nyinsatta ledare. Artikeln av T. Pettersson är skriven 2010 och diskuterar talibanernas moderniseringsprocess.

Till en början ska *gruppbildning* diskuteras och redogöras.

I artikeln av B. Hammargren beskrivs en intervju med en person som kallas Mulla (Muhammad) Omar. Enligt Nationalencyklopedin betyder "mulla" religiös mästare.¹¹⁴ Intervjun beskrivs som ovanlig, enligt författaren är det svårt att få till sådana med talibanledare. Ledaren beskrivs som mytomspunnen och även enögd. Han ska enligt artikeln ha förlorat stora delar av Afghanistan och vid tidpunkten när artikeln skrivs, befinna sig i militärt underläge.¹¹⁵ Vidare berättar författaren att ledaren inte tidigare låtit sig träffa västerländska journalister och inte tillåtit fotografering. Artikeln hävdar att han endast träffat två icke muslimer i hela sitt liv.¹¹⁶ Intervjun med mullan har gjorts av BBC. BBC ska ha fått ställa frågor via satellittelefon och en talibansk mellanhand har sedan fört vidare frågorna till Mohammad Omar via en kommunikationsradio. Ledaren ska sedan ha besvarat frågorna på

¹¹⁰ Willersrud, Å & Kage Carlson, B. 1988.

¹¹¹ Hammargren, B. 2001.

¹¹² Blomgren, J. 2006.

¹¹³ Pettersson, T. 2010.

¹¹⁴ Nationalencyklopedin.

¹¹⁵ Hammargren, B. 2001.

¹¹⁶ Ibid.

pashto, vilket BBC senare översatt.¹¹⁷ Vidare i den svenska artikeln beskrivs intervjun som BBC har gjort, den rör olika provinser talibanerna är intresserade av samt varför olika trupprörelser har utförts och så vidare.¹¹⁸ Det som är intressant för uppsatsen är hur den svenska journalisten beskrivit intervjun, inte utdrag från den. Argumentation kan föras kring varför författaren till artikeln valt att beskriva talibanledaren på redovisat sätt. Oavsett sanningshalten i påståendena fungerar de som verktyg för gruppbildning. I och med nämnda beskrivna attribut hos talibanledaren, hans ovilja att träffa västerlänningar och överlag hans svåråtkomlighet, blir det tydligt att han hör till "den andra" gruppen. Han alieneras och görs till ledaren för "de andra". Inte nog med att detta är ett tydligt exempel på hur *den andre* skapas, det blir också ett verktyg för att skilja på gruppen han representerar, och den egna. Därav har en gruppindelning gjorts även här.

I artikeln av J. Blomgren beskrivs talibanernas dåvarande nya befälhavare Jalaluddin Haqqani. Han beskrivs som en legend inom gerillarörelsen. När artikeln skrevs var det 20 år sedan kriget mot Sovjet utspelade sig, där Haqqani verkade som en av nyckelpersonerna. Han beskrivs ha varit aktiv vid bergstrakterna, i närheten av gränsen till Pakistan. Där ska han ha lett sina styrkor i framgångsrika attacker gentemot olika sovjetiska konvojer.¹¹⁹ Enligt artikeln var Haqqani ledande i anfallet mot Khost 1991, den första staden som blev "befriad" från kommunismens styre.¹²⁰ I artikelns inledning beskrivs hur motståndet mot USA och ISAF har trappats upp. Här beskriver man den nya ledaren Haqqani som legendarisk.¹²¹ Haqqani framstår i artikeln som en erfaren krigsherre och någon att frukta. Det är inte längre de sovjetiska styrkorna som utgör *den andre* utan snarare motståndsrörelsen själv. Numera framstår inte den afghanska motståndsrörelsen som lantbrukare utan snarare som erfarna och krigsdugliga soldater och i och med detta skapas ett *vi* och ett *dem*. *Vi:et* är västvärlden och *dem* utgörs av de talibaner som blir den alienerade gruppen, och även fienden i artikeln.

Artikeln av T. Pettersson inleds med att diskutera dödsskjutningen av två svenska ISAF-anställda år 2010. Det beskrivs senare i artikeln hur attentatet kan ha utförts av infiltratörer inom afghanska polisen.¹²² Vidare beskrivs hur fler attacker mot utländska trupper och FN-arbetare utförs av motståndsmän i polisuniform. Författaren av artikeln fortsätter med att beskriva fenomenet som en "diabolisk invention" som ökar NATO:s svårigheter att strida mot

¹¹⁷ Hammargren, B. 2001.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Blomgren, J. 2006.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² Pettersson, T. 2010.

den moderna talibanen.¹²³ I nästa stycke beskrivs de nya talibanerna förundra sina motståndare. De benämns i artikeln som “mullor i plastsandaler”, vilka driver NATO till strategisk förlust trots USA:s och Europas upprepade truppförstärkningar.¹²⁴ Här beskriver journalisten snarare sin egna uppfattning kring talibanerna och fortsätter sedan artikeln med att diskutera en annan forskares avhandling kring moderniseringen av talibanrörelsen i sin helhet.¹²⁵ I avhandlingen beskrivs en moderniserad rörelse som enligt artikeln är långt ifrån de “medeltidstänkande” mullor som författaren beskrivit funnits i landet för 30 år sedan. Här menar författaren att de nya talibanerna är långt ifrån sina föregångare som enligt artikeln, ägnade sina dagar åt att “mäta sina skägg” och “bränna kassettspelare på Kabuls gator”.¹²⁶ Författaren vill här skilja på dåtidens bild av motståndsgrupperna i Afghanistan och nutidens. Vad som är intressant för uppsatsens syfte är bilden författaren gör av den moderna talibanen, inte beskrivandet av fördomarna kring de äldre mullorna. Däremot skapar författaren ett narrativ kring en rörelse i reformation när exempel som dessa tas upp. Vidare i artikeln ger författaren en djupare förståelse kring hur talibanrörelsen utvecklats i olika delar av Afghanistan. Något som han hävdar beror på olikheter avseende ledningsstruktur och rekryteringsgrunder.¹²⁷ Här görs även en historisk jämförelse och författaren menar att fragmentiseringen av motståndsrörelsen ser ut på samma sätt 2010 som 1980.¹²⁸ Författaren fortsätter att beskriva att även grad av modernisering är olika beroende på falang. Anledningen till splittringen beskrivs vara uppdelad i tre väsentliga punkter; religiös gemenskap, stamtillhörighet och geografisk placering.¹²⁹ Vidare beskrivs talibanerna vinna stora ytor mark tack vare skickliga militära offensiver, samt gruppens goda förmåga att mobilisera och rekrytera.¹³⁰ Författaren gör här ett försök att beskriva talibanrörelsen inifrån, genom att markera skillnader mellan grupperna. Här görs försök till att nyanserat beskriva motståndsrörelsen som fenomen, snarare än att förstärka de redan stigmatiserande skillnaderna mellan västvärlden och Afghanistan. Vidare beskriver författaren interaktionen mellan afghanerna och de utländska styrkorna. Talibanerna har blivit en utvecklad version av de gamla motståndstyrkorna, de har lärt sig föra krig mot NATO på ett effektivt sätt.¹³¹ Författaren menar att detta blir en direkt orsak till varför utländska trupper endast rör sig ute i

¹²³ Pettersson, T. 2010. .

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Pettersson, T. 2010.

¹²⁷ Pettersson, T. 2010.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

landet tungt beväpnade, och på en armlängds avstånd till landets invånare. Samtidigt lämnas resten av landet och afghanernas egna vardag “fritt för talibaner” med endast motstånd i ett antal afghanska polismän. Författaren menar att när talibanrörelsen insett vikten av underrättelse ökar riskerna för de utländska soldaterna. För att understryka sin tes tar författaren upp fallet med dödsskjutningen av de två svenska tjänstemännen ännu en gång.¹³² För att sammanfatta artikeln skriver författaren; krig i den muslimska världen måste förstås som ett hybridkrig. Informationsoperationer, propaganda, befolkningsstrategier och så vidare.¹³³ *The war on terror* utspelar sig mellan olika världstolkningar, där USA och al-Qaida är motståndare. Författaren fortsätter sedan med att beskriva hur “det verkliga slagfältet” återfinns i Afghanistan och Irak, där motståndsrörelsen framför allt slåss för att bli lämnad ifred.¹³⁴ Al-Qaida fungerar som en fiendes fiende, därmed vän till det afghanska folket. Detta stärker författaren med att “det ligger i den afghanska kulturen” att visa gästvänlighet mot främlingar, men förvandlas de till inkräktare ska de drivas bort. Här menar författaren att ISAF och Nato först kom till landet som vänner, men blivit inkräktare. Därav det starka motståndet.¹³⁵

T. Pettersson skiljer sig här från föregående författare, han gör försök till att beskriva talibanrörelsen med nyanser. Han beskriver variationer inom gruppen, såväl attribut som tekniska framsteg redogörs i texten. Trots detta förhåller sig författaren inte helt neutralt till människorna i sin artikel. Enligt teoriramen i denna uppsats kan det hävdas att genom att ta upp exemplet med den afghanska gästvänligheten, skapas det en uppdelning mellan läsaren och afghanerna. En kulturell företeelse, sann eller osann, används för att förstärka en gruppbildning. Denna företeelse ger också värde till människorna den berör, det vill säga den tillskrivs som någonting positivt. Samtidigt förstärker den skillnaderna mellan *vi* och *dem*. Detta leder in i diskussionspunkt två; exotifiering, eller *exotism*.

Vad gäller diskussionspunkten *exotism* finns exempel även i den yngre periodens artiklar. Exemplet i T. Petterssons artikel som beskrivs ovan är ett tydligt sådant. Även i intervjun där Muhammed Omar beskrivs (i artikeln av B. Hammargren), återfinns en ton av exotifiering. Dels i början av artikeln där han beskrivs som “mytomspunnen och enögd”. Sedan vidare i slutet av artikeln där hans talibanrörelse beskrivs i sin helhet. Där uttalar sig ledaren kring att hans soldater “hellre dör än att godta en regering med syndare eller onda människor”. Sedan

¹³² Pettersson, T. 2010.

¹³³ Pettersson, T. 2010.

¹³⁴ Pettersson, T. 2010.

¹³⁵ Ibid.

avslutningsvis i intervjun uppmanar han västvärlden att "vänta och se".¹³⁶ Författaren av artikeln tillskriver honom egenskaper som mod, beslutsamhet samt hänsynslöshet. Mod och beslutsamhet är inte nödvändigtvis negativa, däremot hänsynslöshet har en negativ betoning. Oavsett fungerar dessa tillskrivna egenskaper som verktyg i exotifieringsprocessen. Det samma gäller J. Blomgrens artikel, det enda som skiljer artiklarna åt i denna aspekt är att J. Blomgren beskriver talibanledaren Jalaluddin Haqqani som en folkhjärte. B. Hammargren beskriver Mohammad Omar framför allt i negativ ton, Jalaluddin Haqqani beskrivs mer positivt även fast de innehar liknande position inom talibanrörelsen. Oavsett så sker exotifieringen på liknande sätt.

Den sista punkten att diskutera i kapitlet som rör artiklarna mellan 2001 och 2011, är *skapandet av den andre*. Som tidigare redogjort skapas en gruppbildning i alla artiklar, alienerandet av gruppen som läsaren och författaren inte själva tillhör blir ett skapande av *den andre*. I B. Hammargrens artikel kring ledaren Mohammad Omar kan retoriken han beskrivs använda vara ett exempel på skapandet av *den andre*. Han beskrivs ha använt fraser såsom "Om Gud vill ska Amerika (syftar på USA) raderas med marken!" och uttrycker sig ofta med ett religiöst språk.¹³⁷ Oavsett om talibanledaren uttryckt sig på detta vis eller inte, används hans språk och beskrivningen av hans persona till att förstärka bilden av "den otäcka" talibanledaren. Därmed skapas en fiende till västvärlden i Mohammad Omar, en fiende som skiljer sig från normaliteten den västerländska läsaren befinner sig i. Här skapas *den andre* åter igen.

I artikeln av T. Pettersson finns också exempel kring *skapandet av den andre*. Författaren här beskriver talibanrörelsens utveckling från mujahedinkrigare, vilka han beskriver bära bland annat plastsandaler, till de moderna soldater som verkar i talibanrörelsen. Han beskriver den generaliserande idé västvärlden haft kring motståndsrörelserna i Afghanistan, och hur den inte längre stämmer i och med talibanernas moderniseringsprocess.¹³⁸ Författaren beskriver västvärldens uppfattning kring den andra gruppen. Västvärlden blir *vi:et* och *den andre* utgörs av talibanerna. Det som skiljer T. Petterssons artikel från de andra är att han medvetet skapar den andre i talibanrörelsen, i ett försök att förstå den bättre.

I J. Blomgrens artikel kring Jalaluddin Haqqani, utgörs *den andre* av Haqqani själv. Han beskrivs som en legendarisk folkhjärte som numera är en fruktad talibanledare. Han beskrivs

¹³⁶ Hammargren, B. 2001.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Pettersson, T. 2010.

även som USA:s största motståndare i kriget mot terrorn.¹³⁹ Han tillskrivs rollen som hjälte, något som egentligen går under diskussionspunkten *exotism*. Han är en hjälte för det afghanska folket när han strider mot sovjet, men en farlig fiende när han strider mot USA och NATO.

3.3 Diskussion

Vad gäller gruppbildning i de äldre artiklarna, skiljer tillvägagångssättet åt. I L. Poolmas artikel skapas grupper av både västvärlden som läsare, de civila afghanerna och motståndsrörelsen, och Sovjetunionens armé. Läsarens sympatier ligger hos det afghanska folket och dess försvarare (mujahedin) och fienden utgörs av Sovjet. Fienden blir de fientliga samtidigt som de civila blir gruppen läsaren ska relatera mest till. Detta betyder inte att de afghanska civila inte blir utmålade till *den andre*, eller exotifierande. Västvärlden blir ändå avlägsnad från afghanerna i artikeln, då dessa framställs med tidigare nämnda attribut. Trots detta utgörs motståndgruppen av Sovjetunionen. I artikeln skriven av I. Oja och E. Lindgren utgör både gerillasoldaterna och regeringsmännen en grupp samtidigt som läsaren är en annan. Även fast man inte kan hävda att de civila i L. Poolmas artikel tillhör läsarens egna grupp, var de mer relaterbara till än de sovjetiska styrkorna som utgjorde fienden. I I. Ojas/E. Lindgrens artikel dras gränserna mellan läsaren och de stridande styrkorna. Vad som skiljer artiklarna åt är att i I. Ojas/E. Lindgrens artikel förekommer inte några sovjetiska styrkor. Hade de utgjort en egen grupp om så var fallet? De sovjetiska styrkorna förekommer däremot i Willersrud och Carlsons artikel, men här utgör de den grupp som den västerländska läsaren kan relatera mer till. De som utgör "den farliga" här är de beväpnade mujahedinstyrkorna, inte den uttågande sovjetiska armén. Däremot, den civila befolkningen i Afghanistan beskrivs också i denna artikel som främmande i och med att traditionell klädsel och kulturella företeelser beskrivs. Här blir som sagt de sovjetiska styrkorna de man mest relaterar till, men först när de gett upp och lämnar landet. Den grupp med minst möjlighet till våld verkar här bli den som läsaren kan relatera mest friktionslöst till.

I artiklarna från den yngre perioden intervjuas två ledare av talibanrörelsen, de båda utmålades som ledare för den fientliga gruppen. Även fast Haqqani i J. Blomgrens artikel framställs någorlunda mer positivt än Mohammad Omar i B. Hammargrens, representerar de båda gruppen som läsaren och västvärlden vill alienera sig från. Vad som skiljer Haqqani åt är att han beskrivs "hjaltemodigt ha stridit mot sovjetiska styrkor". Även en talibanledare kan man

¹³⁹ Blomgren, J. 2006.

tillskriva någonting positivt, så länge han stridit mot sovjet. Detta är en gammal kvarlevande idé från den tid när Sovjet utgjorde den fientliga *andre*. I T. Petterssons artikel skapas också en gruppbildning, mellan läsaren (västvärlden) och talibanrörelsen. Vad författaren gör här är att försöka förklara talibanrörelsens historia med den stereotypa bilden av dess föregångare. Han gör en ansats till att förstå talibanrörelsen, samtidigt skapar han ett *vi* i Sverige och ett fientligt *dem* hos talibanerna. Detta går in i nästa diskussionspunkt, *skapandet av den andre*.

I alla artiklar skapas *den andre*, näst intill automatiskt när tidigare redogjorda gruppbildning utförs. I L. Poolmas artikel är det tydligt vilka som utgör *den andre*. Det är först de civila afghaner vars vardagliga liv som beskrivs, sedan är det mujahedinstyrkorna och deras obalanserade krigföring, samt de sovjetiska styrkorna. Den som utgör den fientliga *andre*, är de sovjetiska styrkorna. Däremot exotifieras de afghaner som figurerar i texten, något som blir ett verktyg för att skapa *den andre*, även i dem. I I. Ojas/E. Lindgrens artikel beskrivs motståndsrörelsens soldater som sorglösa och okoordinerade, de beskrivs strida internt och samtidigt vara något oengagerade. Här utgör de *den andre*, samtidigt figurerar inte de sovjetiska styrkorna i texten alls. I Willersrud och Carlssons artikel skapas *den andre* i både motståndsrörelsen och hos de civila afghanerna. Vad som skiljer artikeln från resterande är att *den andre* inte återfinns på samma sätt i den sovjetiska armén som lämnar Kabul. Här betonas och beskrivs istället skillnader mellan Afghanistanens invånare och läsaren.

I B. Hammargrens artikel skapas *den andre* i Mohammad Omar, och gruppen han representerar. Det vill säga talibanrörelsen. Detsamma gäller i J. Blomgrens artikel om ledaren Haqqani. De beskrivs vara framgångsrika i sitt krig mot västvärlden och blir båda den fientliga *andre*, tack vare de attribut och beteendemönster som tillskrivs dem och gruppen de representerar. I T. Petterssons artikel skapas *den andre* även här i talibanrörelsen och resten av Afghanistanens invånare. I och med hans generalisering i beskrivningen kring afghanernas gästvänlighet, samt i hur han diskuterar kring huruvida talibanrörelsen förstått vikten av underrättelse. Det rör sig snarare om att talibanrörelsen inte haft de tekniska medel som krävs för att inhämta relevant information, inte dess förståelse kring vikten utav den. Att tillskriva rörelsen den oförståelsen, och även i det tidigare exemplet; gästvänligheten, korrelerar med nästa diskussionspunkt.

Exotism, eller exotifieringen av *den andre*, är uppsatsens sista diskussionspunkt. Det går att utläsas i alla valda artiklar.

I L. Poolmas artikel exotifieras de byborna som beskrivs och deras liv, samt de gerillasoldater

som figurerar i artikeln. Med tydliga beskrivningar av de, enligt författaren, primitiva liv de lever i. I och med dessa beskrivningar förstärks idén kring att läsarens och afghanerna i artikelns verkligheter är fundamentalt olika. Utan att författaren nödvändigtvis tillskriver dessa primitiva företeelser något negativt. På liknande sätt kan Å. Willersrud och B. Kage Carlssons artikel analyseras, de beskrivna folkdräkter och de kulturella företeelser som beskrivs är inte nödvändigtvis negativt kodade; men effekten av beskrivningarna av dessa förstärker skillnaderna mellan läsaren och de människor som blir beskrivna. I artikeln av I. Oja och E. Lindgren sker exotifieringen på liknande sätt, här rör det gerillans, enligt artikeln, relativt lugna och avslappnade inställning till konflikten som pågår. De beskrivs som krigare som ständigt hamnar i underläge i förhållande till de sovjetiska styrkorna, men de tappar aldrig modet. Denna hjältegestalt av gerillan, blir också en form av exotifiering, i och med att hjältemodet i sig inte är en negativ egenskap, men den är också till viss mån fabricerad för att vinna läsarens sympatier, inte förståelse.

I B. Hammargrens artikel kan man utläsa exotifieringen i beskrivningen av Mohammad Omar, han är svåråtkomlig, farlig och hans fysiska attribut beskriver en skrämmande bild av talibanledaren. Här understryks beskrivningen av Omar för att skapa en niddbild av talibanerna, den grupp han representerar. I J. Blomgrens artikel beskrivs en av talibanernas befälhavare, Jalaluddin Haqqani, visserligen som en av USA:s svåraste motståndare i Afghanistankonflikten.¹⁴⁰ Trots detta blir han i samma intervju beskriven som en hjälte i dåtidens strider mot de sovjetiska styrkorna. Här tillskrivs Haqqani en hjältegestalt, till skillnad från Mohammad Omar, som inte beskrivs ha varit inblandad i några stridigheter med Sovjetunionens styrkor. I artikeln av T. Pettersson redogörs som sagt talibanernas moderniseringsprocess, men även Petterson gör en beskrivning av medias bild av talibanernas föregångare, mujahedin. Författaren beskriver många fördomar kring de afghanska medborgare som slogs mot Sovjetunionen, för att sedan beskriva hur tidens "nytalibaner" skiljer sig från dessa.¹⁴¹

Författaren beskriver även lokalbefolkningens syn på ISAF-styrkornas närvaro i landet. Här beskrivs afghanernas gästvänlighet som ett kulturellt fenomen och hur detta har ändrats vad gäller ISAF-styrkorna. Författaren beskriver att det ligger i den afghanska kulturen att bjuda in främlingar men om denne främling visar sig vara farlig ska den drivas bort med ett

¹⁴⁰ Blomgren. J. 2006.

¹⁴¹ Pettersson, T. 2010.

kraftgrepp.¹⁴² Författaren ger värde till en påstådd traditionell kulturföreteelse, och stärker därmed idén av skillnaden mellan västvärlden och Afghanistan.

Vad som kan fastställas efter att ha analyserat artiklarna är att liksom artikeln *Setting narrative throughout Instagram posts: a study of BBC's reportage on Afghanistan* av Anjali Sharma och Suparna Naresh, utgör USA (och därmed västvärlden) den part som påverkar diskursen kring Afghanistan mest. USA har makten att i det internationella narrativet bestämma vilka eller vilken grupp som utgör fienden. De har även möjligheten att tillskriva gruppen rollen som hjälte. I Maryam Khalids artikel *Gender, Orientalism, and the representation of the "Other" in the War on Terror* beskrivs USA skapa en egen roll som hjälte i konflikten. I den svenska median som analyserats i den här uppsatsen har hjälterollen tillskrivits olika grupper, beroende på vilka parter som utgör det största hotet mot västvärlden. I artiklarna från den tidigare perioden framstår mujahedinstyrkorna främst som hjältar, i varje fall när de sovjetiska styrkorna är stridsdugliga. Det sker även i J. Blomgrens artikel kring talibanledaren Haqqani, från 2006, endast för att han tidigare stridit mot Sovjetunionen. I resterande artiklar från den senare period, utmålas talibanrörelsen endast som ett hot mot väst, inte folkhjältar. Detta visar på att narrativet har ändrats. Under den tidiga perioden framställs de afghanska motståndsgруппerna mer positivt än talibanrörelsen under den senare perioden. Vad som ändrats i diskursen är vilken part som utgör fienden. I den tidiga perioden var Sovjetunionen USA:s främsta fiende. Under 2000-talet utgörs fienden istället av talibanrörelsen. Karin Creutz Kämppe nämner i sin artikel att efter 9/11, blir medieklimatet som rör islam mer sammankopplat med våld och terrorism. Analysen i denna uppsats tyder på att Creutz Kämppe's idé kring 9/11 som brytpunkt stämmer. Diskursen kring motståndsgруппerna i Afghanistan ändras mellan perioderna. De moderna talibanerna tar över rollen från Sovjetunionen som USA:s och västvärldens fiende, och tillskrivs automatiskt rollen som *den andre*.

För att sammanfatta, enligt tidigare redogörelse kring de analyserade artiklarna, kan ett mönster konstateras i framställandet av motståndsrörelserna under de olika perioderna. Författarna tenderar att sympatisera mer med motståndsrörelsen i den tidiga perioden än vad de gör i den yngre. Däremot kan resultaten variera mellan åren inom samma period. B. Hammargrens artikel och J. Blomgrens artikel från den yngre perioden skiljer sig i frågan om vem som utgör fiende. Mohammad Omar och Jalaluddin Haqqani framställs olika, trots

¹⁴² Pettersson, T. 2010.

att deras roll och verkan inom talibanrörelsen var liknande. Det är viktigt att poängtera författarnas roll i textskrivandet, och att det är omöjligt att dra definitiva slutsatser baserat på ett begränsat antal artiklar. Däremot, baserat på endast valda artiklar, kan det konstateras att den positiva inställningen kring USA:s närvaro i landet minskat under 00-talet. I T. Petterssons artikel från den yngre perioden har författaren ändrat fokus, sympatin finns för afghanistans folk. Inte talibanrörelsen och inte hos USA. Däremot diskuteras Sveriges roll i konflikten för första gången, i samband med dödsskjutningen 2010.¹⁴³ Konflikten får ett nationellt fokus. Detta är enda gången *vi:et* utgörs av Sverige endast, i alla valda artiklar. I artikeln av J. Blomgren beskrivs som sagt Jalaluddin Haqqanis och hans framgångar. Han beskrivs ha "befriat" en stad från kommunismen.¹⁴⁴ Det ideologiska motivet är något den svenska läsaren var van vid vad gäller artiklarna från den äldre perioden, men det går inte att utläsa lika tydligt i den yngre periodens artiklar. Förutom den historiska skildringen av Haqqani ligger läsarens sympatier varken hos talibanerna eller senare USA. I och med Sveriges gradvis ökande inblandning i konflikten ändras även vilka som utgör *vi:et*.

¹⁴³ Pettersson, T. 2010.

¹⁴⁴ Blomgren. J. 2006.

4. Resultatdiskussion

Sammanfattningsvis, arbetets syfte är att undersöka om narrativet kring motståndsrörelserna ändrats över tid. Med hjälp av undersökningen som genomförts i uppsatsen, kan en skillnad mellan artiklarna i de olika perioderna fastställas. I de äldre artiklarna är författarna mer benägna att sympatisera med den afghanska motståndsrörelsen än vad de var under den yngre perioden. Vad gäller analysens tre diskussionspunkter; *gruppbyggande*, *skapandet av den andre*, samt *exotism/orientalism*, återfinns exempel på dessa tre i alla valda artiklar.

Författarnas tillvägagångssätt skiljer sig däremot åt. I den tidiga perioden används alla tre punkter för att främst skapa en fiende i Sovjetunionen, samt skapa en exotifierad *andre* i motståndsrörelsen. Västvärlden utgör alltid *vi:et* i förhållande till *den andre*. Vad som utgör den största skillnaden mellan perioderna är vem som innehar rollen som fiende. Under den tidiga perioden utgjorde de sovjetiska styrkorna västvärldens främsta hot, därav sympatin för mujahedinrörelsen. Rollen som den fientlige *andre* tillskrevs Sovjetunionen. Samtidigt utgjorde Afghanistans invånare ännu en *andre*, istället en i behov av hjälp.

Däremot tillskrivs ingen sympati för talibanrörelsen under den yngre perioden. Analysen i uppsatsen tyder på att narrativet kring vem som utgör fiende ändrats mellan perioderna. I den yngre periodens artiklar utmålas istället talibanerna som västvärldens främsta motstånd. I den svenska median finns inga tendenser kring att USA tagit över Sovjetunionens roll som utomstående fiende i landet, de har endast agerat extern aktör. Vad detta beror på kan kopplas till A. Sharmas och S. Naresh artikel kring USA:s makt i att påverka den internationella diskursen, och även undersökas i en liknande uppsats med en annan frågeställning.

4.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis, ändamålet med denna uppsats var att besvara följande frågeställning; *Framställs Afghanistans motståndsrörelser olika i Svenska Dagbladet mellan perioden 1979 - 1989 och 2001 - 2011?*

Slutsatsen är att motståndsrörelsen framställs olika. De diskursiva mönster som analyserats i uppsatsen är återkommande i båda perioder, men de individuella mönstren berör ändras beroende på vilken grupp som författaren väljer att alienera sig ifrån. Analysen i uppsatsen antyder att de svenska narrativen påverkas av USA:s förmåga att influera den internationella diskursen kring vem eller vilka som utgör den, ofta fientlige, *andre*.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Källor

Blomgren, Jan. *Folkhjälte leder motståndet*. Svenska Dagbladet. 09/07 - 2006.

Hammargren, Bitte. *Amerika ska utplånas*. Svenska Dagbladet. 16/11 - 2001.

Oja, Ingvar & Lindgren, Eva. *Gerillan tågade in i Kabul*, Svenska Dagbladet. 26/04 - 1992.

Pettersson, Torbjörn. *Nytilibaner styr med nattbrev och internet*. Svenska Dagbladet. 13/02 - 2010.

Poolma, Lena. *Jag skall döda dem tills de dödar mig...*, Svenska Dagbladet. 27/12 - 1981.

Willersrud, Åsmund, & Kage Carlson, B. *Fruktan för nya blodbad/Delat Afghanistan nästa hot mot landet*. Svenska Dagbladet. 14/05 - 1988.

5.2 Litteratur

Creutz-Kämpfi, Karin. *The othering of Islam in a European context, polarizing discourses in Swedish- language dailies in Finland*. 2008. Nordicom Review 29.

Khalid, Maryam. *Gender, Orientalism, and representations of the "Other" in the War on Terror. 2011*. Global Change, Peace & Security. Issue 1: Oceanic Conference on International Studies Ocis IV Special Issue.

Said, Edward W. *Orientalism*. 1978. Ordfront. 2016, Stockholm

Anjali Sharma, K. & Naresh, Suparna. *Setting Narrative Through Instagram Posts: A Study Of BBC:S Reportage on Afghanistan*. 2022. Pluto Journals.

Staszak, Jean - Francois. *Other/otherness*, 2008. International Encyclopedia of Human Geography. Elsevier

Winther Jorgensen, Marianne & Phillips, Louise. *Diskursanalys som teori och metod*. 1999. Studentlitteratur, Lund

5.3 Digitalt material

Landguiden, Afghanistan - Modern historia. Utrikespolitiska Institutet. Hämtad den 10/11-2023.

Tillgänglig:

<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/afghanistan/modern-historia/>

Landguiden, Afghanistan - Äldre historia. Utrikespolitiska Institutet. Hämtad den 9/11-2023.

Tillgänglig:

<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/afghanistan/aldre-historia/>

Nationalencyklopedin, Mulla. Hämtad den 15/12– 2023.

Tillgänglig:

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/mulla>

Nationalencyklopedin, Svenska Dagbladet. Hämtad den 21/12– 2023.

Tillgänglig:

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/svenska-dagbladet>